

УДК 372.881.1

Наталія Войнаровська

**ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ
У ВІТЧИЗНЯНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Сучасні світові освітні тенденції вимагають від викладачів бути компетентними не лише в межах своєї спеціалізації, але й уміти кваліфіковано застосовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у своїй практичній діяльності. Актуальність інтегрування сучасних технологій до навчання визначається посиленням навчальних цілей і потужними мотиваційними характеристиками інформаційно-комунікаційних інструментів. Сучасний викладач повинен вміти поєднувати ІКТ з навчальним планом найбільш оптимальним способом для досягнення максимальної ефективності викладання. Окрім того, наголошується на необхідності уміння викладача застосувати ІКТ в адміністративних цілях. Викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах передбачає обов'язкове застосування ІКТ у межах двох зазначених площин.

Вітчизняні й іноземні науковці дедалі більше уваги приділяють ролі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і засобів мультимедіа в освітньому просторі. Так, Р. Гуревич розглядав поняття “інформаційної культури” майбутнього фахівця у сучасному середовищі [1]. С. Сисоева та В. Осадчий вивчали питання професійного консультування молоді засобами Інтернет [2]. О. Кареліна досліджувала питання формування вмінь з інформаційних технологій у процесі дистанційного навчання. Н. Мор аналізував переваги та недоліки використання супутникового телебачення у викладанні іноземних мов. С. Стемпельський та Б. Томалін розробили рекомендації щодо використання відео як обов'язкового компонента іншомовної підготовки студентів.

У вітчизняній педагогічній літературі недостатньо проаналізовані особливості використання у викладанні іноземних мов у ВНЗ таких інформаційно-комунікаційних інструментів, як супутникового телебачення та відеоконференцій; не повністю охарактеризовані переваги та недоліки використання всесвітньої мережі Інтернет як методу викладання іноземних мов.

Метою даного дослідження є з'ясування ролі інформаційно-комунікаційних технологій у процесі викладання іноземних мов в університетах України та встановлення шляхів використання таких інфор-

маційно-комунікаційних інструментів, як аудіо- та відео-ресурси, комп'ютери, Інтернет і електронна пошта.

Інформаційні технології існували певний час як окрема галузь знань, але згодом уміння працювати з ІКТ переросли у першочергові навички для будь-якої галузі знань. У процесі викладання сучасних іноземних мов розмежовують використання ІКТ на загальному рівні, а також у спеціалізованому та рекомендованому напрямках.

Загальне використання ІКТ передбачає надання студентам можливості застосовувати та розвивати свої вміння працювати з різними ІКТ-інструментами: шукати та відбирати інформацію з різних джерел за власними потребами та перевіряти її достовірність; розвивати власні ідеї за допомогою ІКТ; обмінюватися інформацією за допомогою електронної пошти; аналізувати, оцінювати та коректувати роботу інших.

Спеціалізоване використання ІКТ у процесі вивчення іноземної мови полягає в оцінюванні та передачі інформації, а саме: наданні студентам можливості розвивати свої вміння працювати з аудіо- та відео-ресурсами, супутниковим телебаченням та Інтернетом; самостійно обирати найбільш відповідний ресурс для створення презентацій із різними цілями та для різних аудиторій.

Рекомендовані напрями використання ІКТ у навчальній діяльності сприяють залученню студентів до розвитку своїх комунікативних умінь і поглиблення культурної свідомості шляхом спілкування за допомогою електронної пошти з носіями мови, особливо з тими, хто знаходиться далеко за межами країни; використання електронної пошти для спілкування мовою, що вивчається, з іншими студентами та викладачами та для виконання поставлених завдань.

Таким чином, використання ІКТ у процесі вивчення іноземної мови сприяє розвитку мовної компетенції студентів шляхом читання інформації іноземною мовою, редагування письмових робіт, а також розвитку їх культурної обізнаності завдяки роботі з автентичними джерелами мовою, яка вивчається. Деталі використання ІКТ у навчальному процесі залежатимуть від викладача та ресурсів, доступних у конкретному навчальному закладі.

Здебільшого у всіх вищих навчальних закладах України відео- та аудіоресурси є найдоступнішими як для викладачів так і для студентів. Переваги, характерні для засобів наочності на заняттях з іноземної мови, притаманні й відеоресурсам. Окрім того, студенти знайомі з відео, яке сприяє поживленню навчального процесу. Найбільш вагомими перевагами використання відео на заняттях з іноземної мови є:

– можливість отримання автентичного досвіду (інтегрування до навчального процесу медійних засобів, таких як відео та супутникове телебачення,

підвищення мотивації студентів та поглиблення їх культурної свідомості шляхом представлення різних образів з іншого життя; окрім того, використання відео – це один із найкращих засобів отримання досвіду використання іноземної мови в реальному житті; дуже часто перегляд іншомовного відеоматеріалу стає для студентів першим досвідом зустрічі з іншою культурою);

– цей ресурс досить сучасний (відео та супутникове телебачення забезпечують найсвіжішу інформацію та найсучасніший вокабуляр, що може бути корисним як для викладача, так і для студентів);

– насиченість невербальними компонентами спілкування (безліч візуальних сигналів поліпшують розуміння, а інформація, яка надходить з аудіо запису, може бути важкою для сприйняття студентами; та сама інформація у відеопрезентації буде легшою завдяки не лише наочності, але й невербальним сигналам, що дасть можливість швидше перейти на вищий рівень вивчення мови).

Використання відео на заняттях з іноземної мови можна поділити на чотири секції: 1) іншомовний відеоматеріал; 2) супутникове телебачення; 3) відеоконференції; 4) використання відеокамери.

Головними джерелами іншомовного відеоматеріалу є відео додатки до підручників (виробництва European Schoolbooks та Goethe Institut), самостійні відеозаписи та записи прямого ефіру британських телевізійних передач (BBC Learning Zone, Channel 4).

Використання супутникового телебачення на заняттях з іноземної мови, звичайно, залежить від технічного забезпечення у навчальному закладі. Н. Мор розробив систематичний підхід до використання даної технології, який допомагає подолати дві найголовніші проблеми: велику кількість різних програм, швидкий та ефективний відбір [4, с. 20-27]. Це здійснюється у чотири стадії: *класифікація, відбір, ідентифікація й утилізація*. Н. Мор надає список доступних телевізійних каналів і радить відбирати та редагувати передачі з урахування їх мовної та культурної відповідності, а також зважаючи на те, що ці програми можуть бути використані з різними аудиторіями.

Варто виокремити такі типи найбільш відповідних супутникових телевізійних програм: новини, документальні, драматичні, гумористичні програми та рекламні оголошення. При цьому доцільно використовувати передачі, які містять короткі епізоди (святкові передачі, телевізійні журнали та прогнози погоди); необхідно заздалегідь визначати, якого результату повинні досягнути студенти; каталогізувати та реєструвати всі записи; виключати зі списку застарілі записи.

Іншомовні відеозаписи та супутникове телебачення відкривають великий спектр видів навчальної діяльності, покликаних розвивати мовну

компетентність і культурну обізнаність студентів. С. Стемпельський та Б. Томалін радять такі вправи: перегляд відео без звуку; прослуховування з обмеженим зображенням; використання стоп-кадру; пропускання коротких уривків [6, с. 100-103]. Студенти концентруються під час взаємодії з відеокліпом (відповідаючи на запитання, нотуючи інформацію або вокабуляр, заповнюючи пропуски та ін.) або використовують попередньо переглянутий відеокліп для подальшої роботи з мовою (прогнозуючи, що може трапитися далі, чи обговорюючи, що вже трапилося).

Відеозаписи тренують вимову та, як уже зазначалося, дають можливість занурення в іншу культуру. Повторне відтворення відеозапису має певні переваги для вивчення мови, надаючи студентам можливість кілька разів почути ті самі фрагменти та побачити ті самі епізоди.

Використання відеоконференцій на заняттях з іноземної мови можливе лише за умов наявності необхідного обладнання. Здебільшого це використовується у спеціалізованих навчальних закладах та на факультетах із вивчення іноземних мов, але немає сумнівів, що у найближчому часі використання відеоконференцій у навчанні набуде чималої популярності.

По-перше, такий ресурс надає можливість зв'язку з іншими навчальними закладами за кордоном (відеOVERсія електронної пошти). Студентам необхідно ретельно підготуватися до такої взаємодії, яка може бути присвячена конкретній темі. Допустимі технічні перешкоди, тому викладачеві необхідно бути готовим до подолання можливого розчарування в аудиторії.

Використання відеокамери у процесі вивчення іноземної мови передбачає створення студентами своїх власних відеозаписів (наприклад, відеолісти до навчального закладу-партнера). Найбільшою перевагою такого виду початкової діяльності є те, що обмін відеосюжетами здійснюється досить швидко, що дає можливість передати настрої та імпульс в аудиторії.

Слід враховувати, що робота з відеокамерою потребує пильної підготовки (перевірка світла, звуку, зарядного пристрою, відеозапису, штативу, випробування різних режимів масштабування та панорамування тощо).

Використання відеокамери може стати потужним мотивуючим інструментом для деяких студентів. Підготовка до зйомок примусить більшість з них попередньо потренувати свій виступ. Для багатьох це справжня хвилююча подія та сильний стимул, здатний виявити краще в собі.

Для викладача використання відеокамери також є відповідальним моментом, але незалежно від того, в якій формі буде проходити запис, завжди можна розраховувати на такі позитивні результати для навчального процесу: створення нового іншомовного багаторазового

джерела; підвищення заохочення та мотивації студентів; надання можливості особистої взаємодії під час заняття.

Використання комп'ютерів у викладанні іноземних мов має низку переваг у порівнянні з іншими викладацькими інструментами. Найбільш характерними серед них є такі: *оперативність зворотного зв'язку* (сучасні студенти оточені можливостями швидкісного зворотного зв'язку, при якому інформацію можна отримати простим натисканням на клавіші або підбираючи правильну відповідь на комп'ютері, зберігаючи при цьому інтерес і мотивацію; на звичайних аудиторних заняттях це не завжди можливо); *орієнтація на успішний результат* (невірні відповіді можна легко усунути та виправити, про що нагадують індикатори, при цьому допоміжні засоби майже завжди доступні; студентів, який проявив наполегливість, успішний результат гарантований); *можливість диференціації* (диференціювати завдання на комп'ютері досить легко, наприклад, встановити різне допустиме співвідношення виправлень, відповідно до рівня знань рівня студентів); *вивчення за допомогою багаторазового повторення* (можливість повторення та роботи у зручному для себе темпі також стосується диференціації, адже всім відомо, якими бувають нудними для студентів граматичні вправи, але повторення завдань на комп'ютері відрізняються тим, що студент повторює мовну модель, поки не натрапить на правильну відповідь; у даному випадку повторення сприймається як випадкове явище); *можливість власного відтворення* (процес обробки інформації сприяє закріпленню знань; редагування й оформлення тексту сприяє кращому запам'ятовуванню нового вокабуляра та граматичних правил; маніпуляції з текстами й інформацією за допомогою комп'ютера корисні для всіх видів навчальних стратегій: пізнавальної, метакогнітивної та соціальної).

Використання мережі Інтернет спрямоване на інтеграцію навчального процесу в макросередовищі. У використанні Інтернету в процесі викладання іноземних мов слід виділити чотири головні функції: навчання, доступ до інформації, спілкування й опублікування.

Суть навчання в Інтернеті полягає в тому, що студенти можуть вивчати нову інформацію он-лайн та з освітніх, спеціалізованих Web-сайтів. Але це має свої недоліки, тому що дуже часто такий навчальний матеріал подається у вигляді посилання на інший навчальний матеріал.

Доступ до інформації є корисним ресурсом як для викладача, так і для студента, що необхідно враховувати при відборі інформації. Власне пошук інформації можна здійснювати трьома шляхами: використовуючи пошукову систему, Web-гід із посиланнями на інші Web-сторінки та прямий доступ на сайти.

Електронне спілкування включає в себе електронну пошту, інтерактивні повідомлення (чати) та відеоконференції. Спілкування між викладачем і студентами за допомогою комп'ютерів швидше підсилило, ніж послабило традиційне спілкування. Такі бар'єри для традиційного спілкування, як сором'язливість, тиск із боку одногрупників, дискомфорт через викладацькі та студентські невербальні сигнали, а також часові та просторові перешкоди, усуваються з використанням методу дистанційного навчання [3, с. 395]. Якщо у студентів виникає запитання, вони відразу можуть поставити його електронною поштою, можуть повторити матеріал або самостійно пройти тестування, коли вони до нього готові. Електронна адреса викладача, яка надається на Інтернет-сторінках, дає можливість студентам поставити запитання відразу під час вивчення матеріалу. Посилання на сторінки для спілкування у чатах дають можливість негайної взаємодії, але мають недолік, пов'язаний із необхідністю одночасної присутності учасників обговорення. Електронні координати викладача на Інтернет-сайтах роблять його досяжним і доступним для спілкування [5]. Коментарі та результати власної роботи студенти представляють під час обговорення у групах та публікують у чатах, що забезпечує стабільну взаємодію.

Таким чином, проведені дослідження дозволяють стверджувати, що завдяки використанню новітніх інформаційно-комунікаційних технологій педагогічні інструменти досягли нових рубежів, що дозволяє активізувати навчання та підвищити мотивацію студентів. Нами виявлено три основні напрями використання ІКТ у процесі викладання іноземних мов у ВНЗ України, а саме: загальний, спеціалізований і рекомендований. Перевагами використання відеоресурсів як засобу викладання іноземної мови є: можливість отримання автентичного досвіду, сучасність даного ресурсу та насиченість невербальними компонентами спілкування. У статті проаналізовано особливості роботи на заняттях з іноземної мови з такими технологічними інструментами, як супутникове телебачення, відеоконференції та відеокамери. Перевагами, які надають комп'ютери навчальному процесу, є: оперативність зворотного зв'язку, орієнтація на успішний результат, можливість диференціації, вивчення за допомогою багаторазового повторення та можливість власного відтворення. Предметом подальших досліджень даної проблематики можуть стати питання режимів вивчення іноземних мов (традиційного та он-лайн), ролі електронного листування у навчанні, недоліків використання ІКТ у навчальному процесі.

1. *Гуревич Р. С.* Формування інформаційної культури майбутнього фахівця / *Р. С. Гуревич* // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень : зб. наук. праць / За ред. *І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало.* — К., 2003. — С. 354—360.

2. *Сисоева С. О.* Професійне консультування молоді: можливості мережі Інтернет : навч.-метод. посіб. / *С. О. Сисоева, В. В. Осадчий.* — Мел. : ІППІО, 2005. — 200 с.
3. *Eddy J.* Internet, computers, distance education and people failure: research on technology / *J. Eddy, D. Spaulding* // *Education.* — 1996, Spring. — Volume 11. — № 6. — P. 391—392.
4. *Mohr N.* Interactive broadband media : a guide for a successful take-off. 1st ed. / *N. Mohr, G. Thomas.* — Wiesbaden : Vieweg, 2001. — 169 p.
5. *Sell R.* Using technology and distance instruction to improve postsecondary education. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.uni.edu/teachctr/technol2.htm>.
6. *Stempleski S.* Video in Action: Recipes for Using Video in Language Teaching (Language Teaching Methodology) / *S. Stempleski, B. Tomalin.* — Prentice Hall, 1990. — 176 p.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2012

Н. Войнаровская

**Использование информационно-коммуникационных технологий
в преподавании иностранных языков
в отечественных высших учебных заведениях**

Проанализированы направления использования информационно-коммуникационных технологий в преподавании иностранных языков в вузах Украины. Раскрыты особенности применения таких видеоресурсов, как спутниковое телевидение, видеоконференции и видеокамеры. Охарактеризованы преимущества использования компьютеров и пути применения сети Интернет в процессе преподавания иностранных языков.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, иностранные языки, спутниковое телевидение, видеоконференция, видеокамера, Интернет.

N. Voinarovska

**Information and Communication Technologies Usage in Foreign
Languages Teaching at National Higher Educational Establishments**

The article analyzes the ways of information and communication technologies usage in foreign languages teaching. The author defines the peculiarities of applying such video-resources as satellite television, videoconferencing and video cameras. Advantages of using computers and directions of applying Internet in the process of foreign languages teaching are characterized in the article.

Key words: information and communication technologies, foreign languages, satellite television, video camera, Internet.

Рецензент – доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник А. В. Литвин